

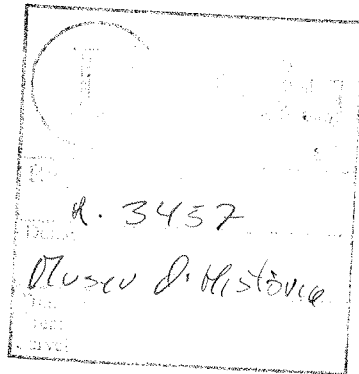
MUSEU DE L'HOSPITALET	
25 MARÇ 1993	
ENTRADA N.º.....298.....	SORTID N.º...../.....

MUSEU DE
L'HOSPITALET

2771

Josepa Roca Martínez

**INDUSTRIALITZACIO I REINDUSTRIALITZACIO A
L'HOSPITALET DEL LLOBREGAT**

**Borsa d'Estudi per a la Recerca en Ciències Socials 1991-92
Patronat Municipal de Cultura
Ajuntament de l'Hospitalet de Llobregat**

Treball dirigit per Joan-Eugeni Sánchez

5.3. ROC

I N D E X

Presentació.	1
1. El paper i la importància industrial de l'Hospitalet de Llobregat	6
-L'evolució de la població	
-L'articulació de l'Hospitalet en el mercat de treball metropolità	
-Força de treball i activitat laboral	
-L'ocupació del sòl municipal	
2. L'Espai industrial.	20
3. Anàlisi de l'empresa industrial a l'Hospitalet de Llobregat	28
-Anàlisi sectorial de la base industrial	
-El volum de l'empresa industrial de l'Hospitalet	
-Anàlisi subsectorial	
-Trets generals de la indústria de l'Hospitalet	
4. L'activitat industrial territorialitzada.	63
-Distribució per dimensió de les empreses	
-Distribució territorial per sectors d'activitat	
-Sòl industrial a l'Hospitalet de Llobregat	
-Localització de les noves activitats	
5. La reindustrialització i les noves tendències d'especialització	97
-La dinàmica d'industrialització recent	
-Tendències en la innovació empresarial	
-Model d'industrialització d'alta tecnologia	
Anexe: Clasificación Nacional de Actividades Económicas (C.N.A.E.)	131
Bibliografia.	135

PRESENTACIO

Amb el present estudi sobre **Industrialització i reindustrialització a l'Hospitalet del Llobregat** s'ha pretès aprofundir en el coneixement de l'Hospitalet com a municipi industrial en procés d'important desenvolupament i canvi funcional, lligat molt especialment a les noves inversions industrials.

Segons els objectius inicials es tractava d'aconseguir una visió del seu paper industrial, tant en la seva coneguda i antiga importància, com en el procés de reindustrialització del moment present, de manera que permetés albirar les seves tendències de futur immediat.

Per aconseguir els objectius de l'estudi s'han combinat diverses fonts d'informació, cadascuna de les quals ha requerit l'aplicació d'unes tècniques específiques, tant en la recollida de dades com en el seu tractament.

L'aproximació històrica que permetés contextualitzar el moment present, l'hem basada, lògicament, en una anàlisi bibliogràfica i documental. Cal remarcar, en aquest aspecte, l'escassa historiografia existent.

Un objectiu fonamental era l'anàlisi locacional de la indústria, en aquest aspecte s'ha volgut aprofundir en dues vessants. D'una banda en l'especialització industrial dins del terme municipal, i d'altre, en les seves perspectives de futur en el conjunt del municipi. L'obtenció de les dades no ha estat gens fàcil, com pot comprendre fàcilment qualsevol que hagi assajat d'introduir-se en aquest camp. Es sabut que no existeix una font

d'informació inqüestionable a cap nivell de l'Administració -i, si existeix, per a nosaltres no ha estat accessible-. Els llistats que amablement se'ns han proporcionat des del Departament de Treball, tot hi ésser força exhaustius no poden ser presos al peu de la lletra, ja que, per exemple, no diferencien en molts casos entre la seu central de l'empresa i la localització de les diverses unitats productives que estan repartides entre més d'un municipi. En aquests casos hem pogut constatar que es globalitzen totes les dades de l'empresa com a una única unitat productiva a la seu central. Aixó en el cas de l'Hospitalet és força important, ja que hi trobem nombrosos casos d'empreses amb la seu central a Barcelona, però que tenen centres productius a l'Hospitalet, o a altres municipis. Arribar a establir un llista definitiva, ha obligat a introduir diversos filtres. En primer lloc es va prendre com a punt de partida al Registre Industrial, el qual permetia disposar d'una primera base de partida, sobre la qual es van anar depurant les dades amb la consulta d'altres fonts de les que vam poder disposar. La més important va ésser la Base d'Empreses de Catalunya del Departament de Treball. Paral·lelament es van buidar les publicacions sobre llistat d'empreses existents -*Fomento de la Producción, DUNS, Directori Industrial de Catalunya*-. El problema que aquestes últimes presenten, és que en general fan referència a grans empreses, ja sigui per volum de vendes o per nombre de treballadors. Queden per tant de banda les petites i mitjanes empreses, que són precisament, les que més arrelament tenen a l'Hospitalet. En aquest punt cal dir que no vam poder obtenir cap mena d'informació detallada des del propi Ajuntament de l'Hospitalet.

Aplicant un criteri pragmàtic es va recórrer a la *Guia Telefònica -alfabètica i per carrers-*, partint de la premissa de que tota empresa disposa de telèfon i està interesada en apareixer a la guia i tinguen en compte que els llistats són actualitzats en base a un contracte de servei.

Com a fase final es va procedir a una verificació 'in situ' i a contactes telefònics amb nombroses empreses que presentaven situacions dubtoses.

Tot i aixó, som conscients que el llistat final adoleix de limitacions en quant a l'exactitud absoluta. Malgrat tot, creiem que en la seva visió estructural proporciona una aproximació suficient, com per a donar validesa a la situació general de la ndustrialització al municipi a principis dels anys 90.

Pel que fa al procés de reindustrialització, en aquest cas es van prendre com a base les dades sobre 'Noves indústries i Ampliacions' obtingudes de la Cambra Oficial de Comerç, Indústria i Navegació de Barcelona per als anys 1985 fins al 1990.

En aquest sentit, creiem un deure agrair tant al Gabinet Tècnic del Departament de Treball, com al Departament d'Estadística de la Cambra Oficial de Comerç, Indústria i Navegació de Barcelona, les facilitats per a la consulta d'aquestes fonts estadístiques.

En aquest context, un fet s'ha introduït com a situació molt particular en el procés del nostre treball. Es tracta de que un cop finalitzada la nostra elaboració quantitativa, hem tingut accés a la publicació "*Establiments industrials i comercials de l'Hospitalet 1991*", el qual presenta un conjunt d'estadístiques sobre empreses al municipi, publicades pel Departament d'Estudis de l'Ajuntament de l'Hospitalet. Al tractar-se d'un treball eminentment estadístic, ens permet contrastar les nostres informacions sobre sectors i nombre de treballadors amb les que apareixen en aquesta publicació.

L'estructura general d'ambdues series estadístiques presenta una notable coherència, doncs hi ha una forta correspondència entre les dades d'aquest estudi i les que nosaltres hem aplegat, tant pel que fa a la distribució d'empreses, com de treballadors a nivell d'un i dos dígit de la *Clasificación Nacional de Actividades Económicas* (CNAE). On trobem més disparitat és a nivell de tres dígit en relació a aquesta classificació.

Per altre part és impossible comparar l'estructura resultant en funció de la dimensió d'empreses, donat que en els dos treballs s'han pres uns intervals de dimensió que no permeten la comparació. També se'ns fa impossible la comparació territorial, ja que partim de bases territorials diferents. A l'estudi al que fem referència, les dades territorials es presenten agrupades per districtes, mentre que en el nostre estudi hem considerat el municipi com a única unitat, per tal de poder, a continuació, situar cada empresa en la seva posició a l'illa urbana.

Malgrat les discrepàncies, i en base a la correspondència a nivell d'un i dos dígit, pensem que és interessant de conèixer, amb totes les reserves que farem, la distribució territorial més detallada que presentem. És el que ens permetrà una major aproximació a la variable territorial en l'anàlisi de la indústria a l'Hospitalet.

Vista la problemàtica de les fonts, així com les circumstàncies particulars que s'han donat, creiem que el present treball pot ser una aportació interessant que cal entendre com una aproximació estructural. Les dificultats en l'accés a les dades, per moltes i diverses raons -tècniques, socials, de predisposició de les institucions, i també de pressupost- porta a una gran dificultat en obtenir l'exactitud de cada una de les informacions individualitzades, tal com s'ha assenyalat. Però un cop reunides, i en aquest objectiu estructural, les possibilitats anàliques que oferixen són suficientment interessants. Sempre

hem estat convençuts de que valia la pena de correr aquest risc, donat que el nostre objectiu era precisament el de disposar d'aquesta visió estructural-territorial de l'estat actual de la industrialització a l'Hospitalet de Llobregat, i no pas la d'oferir un cens que defugia tant els nostres interessos com les nostres possibilitats i mitjans, i que no és pas la funció d'un estudi socio-territorial.

EL PAPER I LA IMPORTANCIA INDUSTRIAL DE
L'HOSPITALET DE LLOBREGAT

L'Hospitalet es caracteritza per una doble funció socio-territorial. D'una banda com espai econòmic amb una forta concentració industrial. D'altre banda com a lloc de residència d'una nombrosa força de treball, en relació a un mercat més ampli que l'estrictament municipal, donada la seva vinculació a l'estructura urbana d'una part de l'àrea metropolitana de Barcelona. Aquests dos aspectes li confereixen les característiques de ciutat industrial, no únicament pel fet objectiu de l'existència d'una considerable indústria dins del municipi, sinó perquè tota l'estructura socio-professional dominant al municipi, es troba inscrita en un context altament industrial, o de serveis a la indústria, en el seu conjunt. Això el fa dependent d'altres àrees econòmiques, amb una específica vinculació al pes que té la Zona Franca de Barcelona.

En l'estudi que presentem, ens limitarem a analitzar l'estructura productiva industrial a l'interior del municipi, citant simplement el segon factor, és a dir, el fet de que és lloc de residència d'un important nombre de població, que li confereix els atributs de ciutat industrial pel seu treball a la indústria, encara que sigui desenvolupada en un altre municipi.

Un altre aspecte a considerar, és la posició de l'Hospitalet entre Barcelona i el Baix Llobregat, posició que explica en bona part el seu desenvolupament.

Tant des de la seva vesant residencial, com d'espai productiu, es troba en una situació molt característica, sobretot pel fet que el seu actual nucli urbà està en contacte directe amb el nucli urbà de Barcelona, així com també amb el d'altres ciutats del Baix Llobregat, encara que de menors dimensions, com son Cornellà i Esplugues. Aquesta particular posició fa que la seva evolució i creixement, no corresponguin al clàssic desenvolupament d'un petit nucli independent, sinó que, ben al contrari, l'ha portat a un creixement a partir d'un nucli primitiu més o menys allunyat, que acabarà per inserir-se dins d'un gran conjunt urbà e industrial.

Considerant l'interior de l'espai municipal, es pot assenyalar com una de les característiques específiques de l'Hospitalet, la pràctica total ocupació edificada del seu terme municipal, sigui com a ús residencial o com a ús productiu de tipus industrial o de serveis. Aquest fet, propi de municipis a l'interior d'àrees metropolitanes, té com a conseqüència que no es disposi d'un entorn de sòl destinat a activitats primàries, o de zones rurals o forestals. El resultat d'aquesta característica és la de fer-ne un municipi absolutament ocupat pel fet urbà, ple d'edificacions d'ús residencial o productiu, i en el que no hi tenen pràcticament cabuda altres tipus d'espais sense construir.

La influència de la proximitat de Barcelona la trobem ja des dels inicis del que podem considerar la industrialització de l'Hospitalet, en la localització d'algunes antigues indústries tèxtils. Ja es té notícia de que, a finals segle XVIII, havien estat instal·lats alguns prats de blanqueix vinculats, com a indústries auxiliars, a la indústria tèxtil barcelonina, concretament a les fàbriques d'indianes. Aquestes indústries inicials sembla que van ser destruïdes durant la guerra de la independència, ja que no queden notícies d'elles a principis segle XIX. S'haurà d'esperar a mitjans segle XIX, després de la

construcció del Canal de la Infanta, perquè es pugui començar a situar realment els inicis de la industrialització moderna de l'Hospitalet.

En base a la poca historiografia existent, sabem que aquestes primeres indústries estaven lligades a l'agricultura (molins fariners) i sobretot a la indústria textil.

Una de les primeres activitats industrials ve ésser la relacionada amb la fabricació de materials per la construcció. Del 1854 són els primers documents que fan referència a bòbiles o indústries ceràmiques. El creixement d'aquest tipus d'indústria, estarà vinculat a l'expansió urbana de Barcelona després de l'enderrocament de les muralles que l'envoltaven, autoritzat l'any 1854, essent, però, una indústria totalment autòctona a l'Hospitalet.

L'evolució de la població

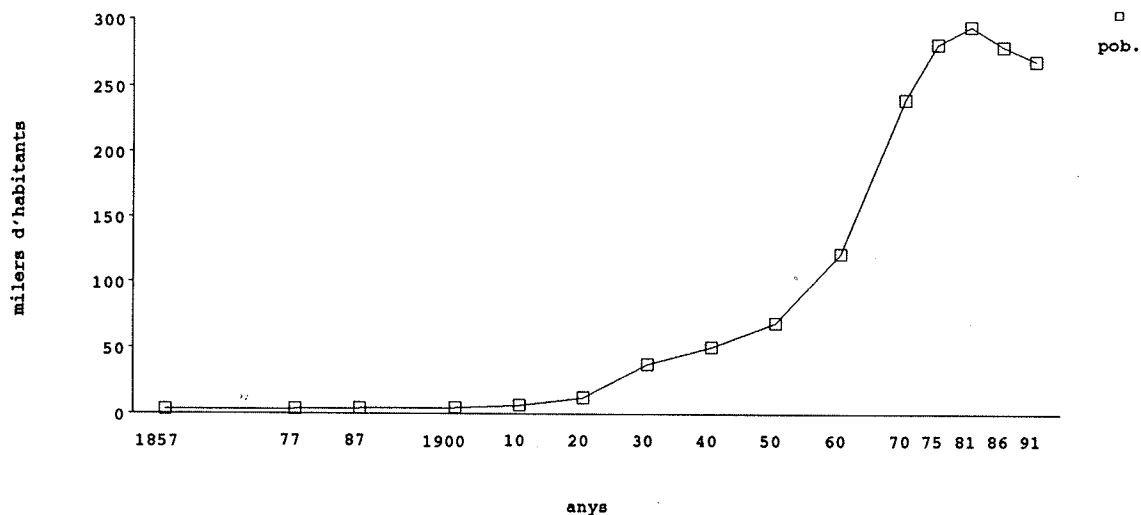
Malgrat que entre 1857 i 1910 la població de l'Hospitalet es va més que doblar (al passar de 3.072 habitants a 6.905), no serà de fet fins el decenni 1920-1930 quan al municipi s'inicia la primera fase clarament expansiva en termes poblacionals (*Quadre 1*). Com la *Gràfica 1* mostra amb claredat, és en aquest període quan la corba d'evolució demogràfica inicia la seva forta arrencada, que, després del relentiment ocasionat per la Guerra del 36-39, prendrà la seva màxima dinàmica d'altíssim creixement als anys 50 i, molt especialment, als anys 60. Arribats a 1981 és quan es dona el moment de màxim assentament residencial (amb 295.074 habitants). A partir de llavors, el decreixement és constant, ja que ha disminuït la població en 25.833 persones en aquests 10 anys fins 1991).

Quadre 1

**Evolució de la població
de l'Hospitalet de Llobregat**

<u>Any</u>	<u>Població</u>
1857	3.072
1877	3.643
1887	4.295
1900	4.948
1910	6.905
1920	12.360
1930	37.650
1940	51.249
1950	69.748
1960	121.995
1970	240.630
1975	282.141
1981	295.074
1986	279.779
1991	269.241

Gràfica 1. Evolució de la població de l'Hospitalet

L'explicació d'aquesta evolució és suficientment coneguda. Des de la segona meitat del segle passat, a l'iniciar la ciutat el seu creixement demogràfic, es pot començar a albirar la interrelació i doble posició de l'espai de l'Hospitalet: com espai productiu en si mateix que necessitarà d'una creixent força de treball, i com espai residencial al servei d'altres municipis. Aquesta interrelació i doble posició tindrà un clar reflexe, com la gràfica informa, en les etapes de creixement posterior, tant pel que fa a l'evolució i assentament de la seva població, com en la forma i distribució en l'ocupació del territori municipal.

La forta expansió dels anys 20 del nostre segle, estarà clarament relacionada amb les grans obres d'infraestructura que es realitzaren en aquell moment a Barcelona. Aquestes obres ocuparen grans quantitats de mà d'obra, el qual va dinamitzar no només el mercat de treball de Barcelona, sinó també molt especialment el d'Hospitalet, donada la seva contigüitat urbana, i molt especialment a la proximitat de les grans obres.

Aquestes grans obres, com són principalment la construcció del ferrocarril metropolità, i l'Exposició Universal de l'any 1929, seran causa de l'arribada de grans contingents d'inmigrants, procedents de diferents àrees de l'Estat. La proximitat de Montjuïc, seu del recinte de l'Exposició Universal, situada als límits municipals de l'Hospitalet, serà un motiu de forta influència.

En efecte, l'Hospitalet oferia disponibilitat d'un espai que podia ser ocupat com a àmbit residencial, amb una serie d'avantatges, com podien ser uns preus del sòl més baixos i unes possibilitats d'autoconstrucció, més favorables que les que es donaven al propi municipi de Barcelona per acollir aquesta població. Gran part d'aquesta població obrera immigrant va

instal·lar-se, doncs, al municipi de l'Hospitalet i provocà un espectacular creixement demogràfic de la ciutat al llarg de la dècada dels anys 20, com es constata a la *Gràfica 1*.

Des d'aquest moment el municipi de l'Hospitalet passa a ésser el segon de Catalunya en termes de volum demogràfic. Des de llavors, excluint-hi els anys de guerra civil i postguerra immediata, el creixement demogràfic serà continuat fins a l'any 1981 en que s'arriba als 295.074 habitants.

Els efectes de la crisi econòmica, que semblen afectar a l'Hospitalet a partir d'aquest any, no només deturen el creixement que havia estat constant, sinó que s'inicia una tendència de decreixement constant.

En la vessant productiva, per a l'Hospitalet la crisi també tindrà un fort impacte. Efectivament, l'important grau d'ocupació industrial del mercat de treball la fa molt sensible als cicles, processos i adversitats del sector industrial. Es tracta d'una població que, com hem assenyalat, viu totalment en relació a la indústria -sigui en el propi territori, o sigui desplaçant-se als àmbits industrials de l'entorn-, i per tant lligada a les vicissituds per les que passi el sector industrial.

Com és ben sabut, la crisi dels anys setanta va centrar-se eminentment en el sector industrial, representant un gran impacte negatiu sobre els habitants del municipi, lo qual es reflexarà en una modificació en la tendència demogràfica.

L'increment de la desocupació industrial implicarà el descens demogràfic, motivat per l'emigració des del municipi, a la que una part de la població es veurà abocada.

Es així com en el període 1981-1986 l'Hospitalet ha vist disminuir la seva població en més de quinze mil persones (15.295), el que representa un 5,2% sobre la població resident al 1981. De fet aquest decreixement no pot atribuir-se únicament al canvi de sentit en els fluxes migratoris com a conseqüència de la

crisi, sinó que també hi participa la disminució general del creixement vegetatiu a Catalunya, degut principalment a la caiguda de la taxa de natalitat. Per tant, aquest creixement negatiu, no és evidentment un fet exclusiu de l'Hospitalet, sinó que es dona a moltes ciutats de la zona. Fins i tot podem pensar que a l'Hospitalet aquest creixement negatiu no ha estat tant acusat com podria haver estat, o com ho ha estat a altres llocs, ja que la ciutat ha acollit durant els últims anys a una part de població provinent de Barcelona, atreta pels inferiors preus de l'habitatge.

A l'any 1991 la població del municipi és de 269.241 habitants, el que representa segons aquestes xifres, que continua essent el segon municipi de Catalunya en relació al nombre d'habitants, i una de les ciutats més grans d' Espanya, ja que ocupa la posició numero 14 de grans ciutats espanyoles, només superada per Vigo com a ciutat no capital de província.

En resum, en aquest cas l'explicació no respon sols a 'atracció que la indústria i la resta de l'activitat econòmica localitzada al municipi efectivament té, sinó també a la contigüitat sense sol.lució de continuïtat que ha arribat a produir-se respecte a l'àmbit construït de Barcelona, així com a la part sud de l'àrea metropolitana.

L'articulació de l'Hospitalet en el mercat de treball metropolità

La interrelació existent entre l'Hospitalet i el seu entorn dins l'Àrea Metropolitana de Barcelona és força evident, com o reflexen les xifres de mobilitat pendular quotidiana o mobilitat obligada, en la relació entre la localització del lloc de residència i el lloc de treball reflexades al Quadre 2.

Quadre 2

Mobilitat obligada per desplaçaments
residència-treball al municipi de
l'Hospitalet de Llobregat (1986)

<u>Municipi</u>	<u>Desplaçaments</u>	
	<u>procedència</u>	<u>desti</u>
Desplaçament dins del municipi	24.950	
Badalona	447	327
Barcelona	10.647	40.055
Castellbisbal		234
Castelldefels	257	
Cerdanyola	112	
Cornellà	1.533	1.467
Esplugues	1.276	1.556
Gavà	245	237
Granollers		149
Martorell		679
Molins de Rei	94	142
Prat de Ll. (El)	684	1.428
Rubí	64	220
Sabadell	62	174
St. Adrià	89	155
St. Andreu de la Barca		317
St. Boi	1.144	823
St. Cugat	118	152
St. Feliu	341	349
St. Joan Despi	281	495
St. Just Desvern	182	497
St. Vicenç del Horts	141	
Sta. Coloma de Gramanet	376	
Viladecans	557	248
Resta de Catalunya	975	2.481
Resta d'Espanya		95
Total mobilitat	19.625	52.280
Població ocupada resident al municipi		77.230
Llocs treball al municipi	44.575	
Sortides netes del municipi		32.655

Font: Institut d'Estadística de Catalunya (1991)

Segons les darreres dades disponibles, que corresponen al padró de 1986, a l'Hospitalet i residien 77.230 persones ocupades, de les qual només 24.950 treballaven al propi municipi, mentre que 52.280 havien de desplaçar-se a un altre municipi. En aquest procés de desplaçament és de destacar l'estreta relació que es pot trobar entre l'Hospitalet, i més concretament entre les zones de Bellvitge i Gornal amb la Zona Franca de Barcelona, el que explica bona part dels 40.055 desplaçaments diaris vers Barcelona.

En l'altre sentit, la vinculació amb Barcelona també es manifesta clarament, per mitjà dels 10.647 ocupats que acudeixen cada dia a treballar a l'Hospitalet des de la ciutat de Barcelona. En total, la capacitat d'atracció de l'Hospitalet vers els municipis de l'entorn era de 19.625 persones. Enfront dels 52.280 hospitalencs que cada dia es desplaçen a un altre municipi, dóna un resultat d'unes 32.655 sortides netes resultants de 71.905 desplaçaments en ambdues direccions.

Es clara, doncs, la fortíssima vinculació de l'Hospitalet en el mercat de treball metropolità, i molt particularment en el de Barcelona, amb un important paper del que s'ha denominat ciutat-dormitori, representat pels 52.280 treballadors que surten cada dia del municipi.

Força de treball i activitat laboral

Segons les dades estadístiques obtingudes a partir d'"*Estadístiques Municipals 1991*" publicades per l'Àrea Metropolitana de Barcelona, un 42% de la població ocupada de l'Hospitalet de Llobregat, ho està a la indústria.

En relació als altres municipis d'aquesta àrea, l'Hospitalet destaca clarament en quant a població ocupada amb un total de 78.766 ocupats, que converteix l'Hospitalet de Llobregat en el segon municipi de l'Àrea Metropolitana de Barcelona, pel que fa referència a ocupació, després de la ciutat de Barcelona que consta amb 534.883 persones ocupades, a les estadístiques abans esmentades per l'any 1986.

També ocupa el segon lloc pel que fa referència a total d'ocupats a la indústria, amb 33.247 treballadors en aquest sector, i en aquest cas, com és lògic, també correspon el primer lloc a Barcelona amb 126.213 ocupats. En aquest mateix sentit el municipi que segueix a l'Hospitalet és Badalona amb 54.443 ocupats i 27.029 ocupats a la indústria.

Si prenem com a marc general la Mancomunitat de Municipis de l'Àrea Metropolitana de Barcelona, amb una població ocupada de 886.727 treballadors, dels quals 282.509 corresponen als ocupats a la indústria, veiem com el paper de l'Hospitalet de Llobregat dins d'aquesta àrea és important, passant també aquí a constituir el segon municipi de l'àrea, amb un percentatge de 8,8% de la població ocupada total de la Mancomunitat, i d'un 11,7% del total de població dedicada a la indústria.

Un altre aspecte que ens interessa coneixer és el de les tendències de creixement futur per la indústria. Es per això que necessitem fer l'anàlisi de les noves inversions efectuades en aquesta àrea i si és possible comparar-les amb les que s'hagin pogut fer en els altres municipis.

Avancem algunes dades que seran tractades amb més profunditat a l'epígraf 5. Per l'Hospitalet de Llobregat a l'any 1987 la inversió en noves indústries va ser de 299.178.000 pessetes i es crearen 125 nous llocs de treball. Si considerem la inversió per

ampliació d'algunes empreses ja existents, les estadístiques ens donen la xifra de 56.197.000 pessetes, sense que representin un augment dels llocs de treball.

De l'anàlisi de les dades de 1988 se'n desprèn que la inversió total en noves indústries augmentà considerablement, doncs va ésser de 418.311.000 pessetes, passant de representar el 12'1% del total de noves inversions fetes a la Mancomunitat de Municipis de l'Àrea Metropolitana de Barcelona, a un percentatge molt més alt amb un 17%. En aquest cas els llocs de treball generats per aquestes noves inversions va ésser de 347.

També la inversió realitzada en concepte d'inversions per ampliacions d'indústries ja existents, per aquest mateix any es situa per sobre de la de l'any 1987, amb 387.308.000 pessetes i 34 nous treballadors ocupats.

I per últim per l'any 1989, la inversió que es dona per noves indústries serà de 304.403.000 pessetes, que representa el 3% de les inversions totals de l'àrea, i va generar 404 nous llocs de treball. Per aquest any a l'Hospitalet, la inversió per ampliacions d'antigues indústries va ésser més considerable que la de noves indústries, representant 348.319.000 pessetes invertides en la creació de 62 nous llocs de treball.

Per aquests tres anys analitzats, els percentatges d'inversió a l'Hospitalet de Llobregat en relació amb els totals invertits a la Mancomunitat de Municipis de l'Àrea Metropolitana de Barcelona, foren de 12'1%, 17%, i 3% respectivament pel que fa referència a les noves inversions, i de 11%, 7'3% i 3'8% respectivament pel que fa referència a les inversions per ampliació d'indústries ja en previ funcionament. D'aquí deduem que, tant pel que fa a inversions en números absoluts, com per les inversions fetes a l'Hospitalet de Llobregat en relació a les totals de la Mancomunitat de Municipis, l'any 1988 destaca clarament.

L'ocupació del sòl municipal

L'important assentament de població assumit pel municipi, i la implantació productiva que progressivament s'ha produït, ha portat a l'ocupació quasi total del sòl de que disposa el municipi i ha creat una situació de forta densitat de població, la qual es situa a l'any 1991 en 22.636 habitants per km².

El procés de densificació arrenca del creixement de Barcelona en direcció a l'Hospitalet a partir de les zones urbanes que Barcelona s'havia anexionat i ocupat a partir del segle XIX, com són Sants i Hostafrancs, que van esdevenir essencialment zones industrials i obreres.

A l'interior del propi municipi de l'Hospitalet, el primitiu nucli urbà es trobava situat en posició oposada al terme municipal de Barcelona. Però el creixement ocorregut va fer-ho en la direcció d'acostar-s'hi, fins al punt en que s'arribà al contacte total dels espais urbans.

La part nord de l'Hospitalet, propera a la zona residencial de Barcelona és, doncs, la que s'ocupà com a funció urbana i residencial, mentre que la part sud quedà buida i en contacte amb la Zona Franca i amb la xarxa de transports, i molt especialment amb l'important nus de la xarxa ferroviària de transports de mercaderies de Can Tunis.

El nou eix articulador del creixement posterior vinculat a Barcelona serà la Gran Via -Autovia de Castelldefels. El gran espai lliure d'ocupació urbana que quedava al llarg d'aquesta via permetè, d'una banda paliar en certa mesura la necessitat de sòl urbà de Barcelona, el que explica la gran operació immobiliària de Bellvitge-Torrent Gornal dels anys 60-70. Per altre part, permetè al municipi destinar a sòl industrial la resta, creant

polígons o zones industrials de reserva. De fet s'aprofità l'espai que havia quedat aïllat de l'antic nucli per la via del Carrilet.

Va ésser així com la conjuntura urbanística dels anys del franquisme, va possibilitar que al mig d'aquest espai propiament industrial, és pogués inserir un gran àmbit de residència obrera sota la iniciativa privada (Bellvitge i Polígon Gornal), ben comunicat i que s'utilitzaria com a assentament d'una bona part del mercat obrer de l'àmbit industrial d'aquest entorn, especialment de la Zona Franca.

En la clara divisió que s'estableix al municipi entre àrees residencials i àrees industrials, caldria considerar-hi un altre element explicatiu d'aquesta neta distribució. Es tracta de la orografia del municipi, en la qual l'àmbit residencial ocuparà la part amb relleu més ondulat i de majors pendents, mentre que la part plana del sud, que ofereix unes condicions orogràfiques adients, servirà per a la òptima localització industrial.

Aquesta divisoria ja quedava reflectida des de molt abans en l'ocupació històrica d'aquests espais, en que la *zona de samontà*, més muntanyosa, oferia menys condicions per l'agricultura, mentre que la *zona de marina*, plana, formava part de l'àmbit productiu agrari com espai econòmic, per a la pròpia població de l'Hospitalet.

Actualment podem parlar d'una àrea nord com a continuu urbà, i d'una àrea sud com a continuu productiu, amb l'excepció de la gran illa formada per l'espai residencial de Bellvitge-El Gornal.

Aquí també, com a les grans ciutats industrials, es veu amb claredat el clàssic procés d'ocupació i substitució de l'espai agrari per espai industrial o de serveis productius i per ús residencial. La indústria i altres tipus de serveis que

requereixen superfícies de certa dimensió, aprofitaran l'adequació i facilitats que l'espai agrari ofereix, per a ser refuncionalitzat com espai industrial o de serveis.

Els eixos explicatius esbossats fins aquí, ens permetran l'anàlisi més detallada del fet de l'ús de l'espai com espai industrial i, per tant, de la localització industrial a l'Hospitalet.

Podem ja apuntar la idea de l'existència de dos models industrials: un de petita indústria intersticiada en el sí del nucli residencial, i un altre de major dimensió i més modern, a la zona d'ocupació industrial de l'anterior espai agrari disponible i amb condicions orogràfiques favorables.

Passem doncs, a desenvolupar amb cert detall tots aquests aspectes.

L'ESPAI INDUSTRIAL

La disponibilitat de sòl industrial és, sens dubte, un factor de gran importància en la dinamització del desenvolupament industrial de qualsevol municipi. Així com també és factor imprescindible, que aquest sòl industrial estigui suficientment dotat de les infraestructures bàsiques necessàries per acomplir la seva funció.

Aquests dos importants factors es donen en el municipi de L'Hospitalet de Llobregat, fins al punt que, actualment, aquest municipi és una de les ciutats de Catalunya amb més oferta de sòl industrial, tal com és preveia ja a l'estudi de l'àrea d'urbanisme de l'Ajuntament de l'Hospitalet, que va ser redactat l'any 1987.

El Pla General Metropolità de l'any 1976 establí, a més dels altres usos, la superfície destinada a sòl industrial per cada municipi de l'Àrea Metropolitana. En l'elaboració d'aquest Pla es van respectar molt, dins lo possible, els Plans parcials aprovats anteriorment i que corresponien als anys 1958, 1969 i 1973. En el cas del municipi que estudiem, el Pla General Metropolità destinava 350 hectàrees com a sòl dedicat a ús industrial. La distribució que se'n va fer és la que ens mostra el *Plànol 1*.

Un factor important a conèixer són les dades relatives a usos del sòl donades per la Corporació Metropolitana de Barcelona, ja que de la disponibilitat o no de sòl industrial en dependrà en part el futur de la indústria de l'Hospitalet. Segons les dades dades posteriors reflexades a la publicació "*Àrea Metropolitana*